

УДК 821.161.2:82–312.1

Ткаченко А.О.,
доктор філологічних наук,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

АНТИНОМІЯ МІСТО / СЕЛО І МОВА

Ця доповідь може видатись трохи публіцистичною, із вкрапленнями *мемуаризмів* (жанр такий), але тема конференції спонукає говорити про наболіле, більш адресуючись до студентів, бо на них наша надія.

Антиномія *місто/село* – не споконвічна, адже міській людині лише шість тисячоліть, тоді яка людині загалом у її сучасному біологічному вигляді – близько мільйона років. Тож, перефразовуючи відомий вислів, усі ми родом із села, з тієї єдності та взаємозалежності з природою, що була водночас і запорукою її, природи, пошанівку.

Біля мого рідного села було мальовниче озеро серед лісу, з'єднане підземною річкою з Россю. Тією самою, від якої, за однією з версій, пішла назва Русі. Про озеро були цікаві легенди, але шкода говорити, бо його вже років сорок як не стало. Зокрема, завдяки прогресивній ініціативі згори щодо розширення орних земель. Викорчували тракторами старі сади на схилах, ще аж хазяйновитих дядьків (чи то пак, виморених “куркулів”), нових не насадили, вода з полів зносила гумус і дуже швидко замулило навіть оті потужні джерела з підземною річкою. Тепер там чагарники. Це було ще до Чорнобиля як однієї з вершин цивілізації. Молодому й енергійному секретареві райкому, що вчасно провів оте розширення / звуження родючих земель, дали Героя соцпраці, а згодом він дійшов по службовій драбині аж до Голови Верховної Ради, прославившись фразою: “Кажуть, своїх переконань не змінюють лише ідіоти”. І по маленькій паузі: “А я й не змінював”. І ще заявою про те, що нагород радянська влада задарма не давала. То правда. Ціною нагород були озера, річки, ставки нашого дитинства. Можете сприймати як метафору. А постмодерністи – як симулякр.

І таких симулякрів довкола розсіяно чимало. Була собі, наприклад, тітка Тетяна. У неї голодомор забрав двох дітей. Але одна донька, Марія, вижила, а по війні були дві пари двійнят, Петро з Фросиною та Зіна з Надійкою. І набожна була тітка Тетяна, і цікава оповідачка, і загадки нам загадувала сороміцькі, причому без жодного вульгаризму. Із її вуст я почув у років п'ять, що десь у Біблії записано, нібито кінець світу настане тоді, коли вся земля буде обплетена павутинням, літатимуть залізні птиці й у кожному дворі буде криниця. Отакі симулякри. Але згадаймо невидиме павутиння, яким тепер ми пронизані зусібіч, ну бодай Інтернет (*net* якраз і означає *павутиння*), погляньмо на критичну масу залізних птиць і криниць <...>. Згадаймо Б.-І. Антонича з його апокаліптичним відчуттям міста, Михайля Семенка з його полемічно-футуристичною бравадою: “Пане Вороний, пора вже скинути онучі / Бо вже по містах хоч яких – все ажур / І так нудні ваші дніпрокручі, / як почуття щирих українських шкур”. Знітившись од цивілізаційного цинізму й какофонії (*містах хоч яких все*), відчуваєшся щирою шкурою, а пам'ять

підказує й ще одну толерантну шпичку виїзного В. Коротича цим українським письменникам, які півжиття витрачають, аби прописатися в місті, а решту півжиття – на оспівування чудового життя в селі. Знай своє стійло, Ломоносове, не рипайся, “jedem des sein”. Та й ще толерантніший вислів В. Белінського про “идиотизм сельской жизни”. Що ж, доборолися: нині з не меншими підставами можна говорити про ідіотизм життя міського. Досить зануритися бодай на день у павутиння телепередач, особливо в рекламу, гламурні тусовки, ідіотські ігри дорослих дядьків і тіток (наприклад, у війну з пластмасовою зброєю після ядерного взаємознищення), масу непотребу й сміття, яким цивілізація буквально завалює село в прямому й переносному сенсі. Село завжди намагались і намагаються поставити на коліна. Голодомором не вдалося, то тепер інформаційним мором. Але за радянських часів, хоч і награно, та все ж оспівували трудівника, і це, як виявилось, не так то й кепсько, надто ж на тлі сучасних лохотронів з виманюванням грошей через телефонні дзвінки, серіалів для дебілів, “Неймовірних історій кохання”, витонченого гумору з підказками, де вже треба сміятися, нахабного невігластва, цинізму анфісок, політиків, журналістів тощо – кожен може додати масу власних прикладів.

Щоденний біль. Так я назвав статтю, якою 9 липня 2009 року “Літературна Україна” відкрила нову рубрику “Ярославів вал”. На жаль, не обійшлося без прикрощів. По-перше, з’явився не мій і досить банальний заголовок “Якщо не ми, то хто?”. По-друге, шрифтові увиразнення зберегли тільки частково, внаслідок чого замість певної системи з’явилося щось протилежне. По-третє, в когось-таки засвербіли руки, й він виправив близьких (на чому категорично наполягаю) на близьких, що є фонетичною калькою. І по-четверте, скорочення. А вже в наступному номері, у статті іншого автора в нововідкритій рубриці покотився вал звичної української риторики. Тож дозволю собі зачитати тут збережені дивом цивілізації, комп’ютером, рештки тієї щоденно-больової конкретики яка безпосередньо стосується сучасного міського тексту:

Їдеш ескалатором у метро і чуєш приблизно таке: “Для попередження псування одягу, травмування пасажирів (ще донедавна було на останньому місці. – А. Т.), поломки ескалатора, не заходьте за жовту обмежувальну лінію, нанесену на його сходинках”. Половина слів калькованих, половина – непотрібних. Навіщо жувати оту розме-жувальну лінію, навіщо казати, що її нанесено? Не переступайте жовту лінію (або ще краще *межу*, гарне ж слово) на сходах ескалатора та й по всьому. А оте *попередження* (замість *запобігання*) особливо зворушливо звучить у вустах депутатів: мовляв, шановна злочинність, попереджуємо <...>.

І такі шедеври – на кожному кроці, я вже не раз писав про наші наукові перли, але особливо тривожні – “художні”.

Із конкурсу “Золотий лелека”-2009 (а це твори для дітей різних вікових категорій, імена авторів не розкриваю, даю псевдоніми):

Харків’янка. Повість-казка “Меч і флейта”. У ліжка – *її* ніжки (у нас воно середнього роду); *слід*ує думці, замість *їти*, *стежити* за нею; *клішнями* замість *кляшнями*; *нібито* треба разом, *недарма* й *небагато* (мало) – теж; не *одна* із

дверей, а **одні**; не уповзаємо, а **відповзаємо**; не убирають, а **прибирають**; замість розповсюджується ліпше **поширюється**; у множині **павутиння**, а не **павутина**; не ворочався, а **крутився**; не куди **ні** подивись, а куди **не**; не **тряхнула**, а **струснула**; в однині не **долонь**, а **долоня**; не **налокітник** (хоч наша славна “Рута” й пропускає таку форму), а **налікотник** (бо ж від лікоть).

Марина Василенко. Повість “**Тасмниця скрижалей**”. Не **слідкував** (це суто фізично), а **стежив** за кожним словом; не **зувсебіч**, а **зусібіч**; не **тато** (кличний), а **тату**; не **так як**, а **оскільки, через те, що**, а найпростіше – **бо**; і щоденні болючі шпичаки – **дійсно** та **знаходилися**.

Варфоломій Кнурець. Повість “**Метеорит**”. Гарна, цікава річ, але <...>. Знов **одна нога** – й **інша** (ніби в іншої людини). Так само й береги – на **тому березі**, а не на **іншому** (уявіть: “А на іншому боці / Там живе Марічка” <...>). **Мати здивувалася не менше мого** – **не менш, ніж я**; **калдуї, баба, калдуї дід** – та порийтеся ж, кнурчику, в наших лічилках! Див.: “Український дитячий фольклор” у виданнях Галини Довженок); **не далі, як учора**; **враз згадав** (какофонічний збіг двох **з**, тож ліпше, наприклад, **умить згадав**); **зрадив своїй звичці** – треба **свою звичку**; **чухалося** укр. не те, що рос. **чесалось**, у нас воно **свербіло**; в **крайньому випадку** – **разі**; **відправляючись** – **вирушаючи**; **кочівник** – ліпше **кочовик**, **кочівний** – **кочовий**; на **самому цікавому місці розбудили** – на **найцікавішому**; **з-за бугра** – **горба**, не **чисельним**, а **численним** (те, що рос. **многочисленный**); **розташовували їх колом навколо місця стоянки** – зайві слова, ліпше – **розташовували їх навколо стійбища**; і **слід прохолов здерто з и след простыл**, а можна ж було, наприклад, **накивав п'ятами, де й дівся, здимів** (це зопалу, не заглядаючи у словники), та й метеоритніше можна втнути – **випарувався** там чи **анігілювався**; **мчати швидше вітру** – треба **швидше від вітру, швидше за вітер**; а **мені здалося наступне** – то парламентський жах – або здалося **таке, або здалося** – дві крапки: що саме; **на кудикину гору** – рос., загляньте до словників ідіом, а щоб не “закудикали” – **не кудкудакай** тощо; **не бубни** – **не бубони**; під **тінистою акацією** (елементарний, не мовний, але ляп: акація не може бути аж такою вже “тінистою”, в неї дрібне листя); **змушений був** – **мусив**; **оточуючий люд** – **довколишній навколишній**; **цей недолік виправимо** – ліпше **надолужимо цю прогалину, хибу, ваду, огріх, гандж**; **будуть вагатися, садити їм картоплю чи ні** – треба вставити ще одне **чи** після **вагатися**; **урочисто поклялися в наступному** – викидаємо підкреслений парламентаризм, ставимо дві крапки – і гарно; **де знаходиться цей край, я достеменно не знаю** – **вириваємо шпичку і нічого не втрачаємо, навпаки** – **виграємо**; не **докликаєшся**, а **докличешся**; не **краще тебе**, а **краще від тебе**; **була-не-була** – **будь-що-будь**; не **бенедя занесла**, а **бенеря**; **козаки вели себе** – нікуди вони себе не вели, а в контексті твору непотрібне й делікатне слово **поводилися**, треба зразу казати, що ж вони робили; не **фвамилія** (*тут неграмотно переборщено з гротеском*), а хай би вже **хвамилія**; **безкоштовних оголошень** – **безплатних, безоплатних**, бо **вірус безкоштовний** – то абсурд (утворить від нього антонім – **виходить коштовний, рос. драгоценный, а безкоштовний = бездрагоценный**, тоді як від **безплатний** – нормальне слово **платний**, та й слова

платити ніхто не скасовував, але тут спрацьовує логіка “хай і гірше, аби інше”, до того ж цей покруч, дякувати рекламодавцям, здається, безповоротно вгніздився в підкірку, що доводиться сперечатися навіть із деякими колегами: спершу скаже нормально, а тоді виправляється із нібито розмовного на нібито літературний стиль); хата не з краю, а **скраю**; не скільки годин, а **котра година**.

Олена Осінь. “Королева Дощу”, “Історії, розказані Рожевим Зайцем”, “В'язочка казок”. Дидактики аж забагато, відверте моралізаторство. І раптом герої дивляться ідіотський мультфільм про Тома і Джері. Як апофеоз духовності чи що? Дулися один на одного він і вона, треба **одне на одного**; **всесвітня павутина – павутиння**. Лист ліпше **відсилати, надсилати**, а не **відправляти** (хоча цей канцелярит, дякувати поштовикам, уже не вирвеш із конвертів); і зарості будяків – **дійсно**.

Соломія Солом'яна. Повість “Пригоди звичайного хлопчика у незвичайному місті”. Песик бігав по луку – це як? – по **цибулі** (на кшталт “Геракл натягував цибулю”) чи по **луці?**; знову **відправляється, прослідкувати (простежити)**, він ставав веселіше і веселіше (**веселішим**, бо ж він, а не воно); **відрізняються** замість **вирізняються, втрачаємо час – гаємо**.

Тато Іван. Повість-гра “Хто боїться Зайчиків”. Твір для родини, дотепний, ментальний, у міру повчальний. Перше місце однозначно (так воно й сталося, а татом був, як виявилось, Іван Андрусак). Мова майже бездоганна. Вірші для дітей чудові. Характери, ситуації – все наше. Може, варто трохи змінити прізвище головного героя Дибала (бо ж одразу перекрутять), то хай би був Дибайло і, відповідно, Дибайлиха, Дибайлик і т.д.

Із “Коронації слова”-2005.

Андрій Кокотюха. “Шукачі скарбів”. Читабельна проза, з часовими зміщеннями, з досить закрученим сюжетом. Але: **дурний (поганий) вчинок**; **почни він смикатися (якщо він почне)**; **підділа папір**; **по нашим слідам**; **не скажу тепер, [чи]знала вона чи ні про арешт, [чи ні]** – вставляємо те, що в квадратних дужках, викидаємо підкреслене – і зникне синтаксична калька; **задіють (застосують, залучать) інші важелі**; **сам він мав у розпорядженні** (без непотрібного розпорядження краще) **старенький телевізор**; **обхитрити (перехитрувати) природу**; **втрачений (згаяний, змарнований) на блукання час**; **вітер гуляв у трубі, де саме вони знаходилися в той момент** (що за неоковирна фраза! А просто не можна – у трубі, де вони сиділи, гуляв вітер?); **джипу**; **тим не менше (а втім, проте, зате, однак, а все ж, але)**; **стволи (дула)**; **друга половина століття XIX–XX була відзначена масовою міграцією селян, які знаходилися (перебували) у складі Російської імперії** – списано з найкращих зразків канцеляриту, але бодай би вже замість відзначена було **позначена**; **продовжувалась** (куди?) **практика самостійних переселень**; у порівнянні (**порівняно**); **між тим (тим часом, а втім)**; **доповів по уставу (за статутом)**; **згідно інструкції (згідно з інструкцією, відповідно до інструкції)**; **льодяникових (льодовикових) вод**; **наша бойова задача (завдання)**; **раз-у-раз виглядало (виходило, видавалося, показувало, скидалося на те-то й те-то)**; **нічлігу**

(ночівлі); час тратимо (гаємо), руки чухаються (сверблять); приголів'я (узголів'я); переговорюючись (перемовляючись); розклепив (розплющив) повіки; ремішок (ремінчик, ремінець); на сліди, що їх залишала по шляху свого слідування (а то ж де?) пошукова група; чим ближче підходили <...>, тим безпечніше (безпечнішими) ставали їхні рухи; Дьоготь правий, [хоч] як не хотілося це визнавати; у такий спосіб (таким чином, робом, побитом, способом); в курсі подій знаходиться (було) дуже обмежене коло людей; з потилицею, розволоченою кулею (напевне, тут комп'ютер виправив русизм розвороченою, отже – розтпрощеною); карман і суцільне густопсове дійсно.

Наталія Лапіна, Світлана Горбань. “Майстри неможливого (Майже містичний детектив)”. Між тим приступив до виконання своїх обов'язків (тим часом почав виконувати свої обов'язки); велика сірошея гава; як виглядав (мав вигляд), кухня виглядала (була) такою реальною; пояснив задачу своєму відділенню (завдання, а задача – в математиці); поперхнулась (захлинулась, похлинулась); дівчина пала жертвою; братець (братик); з грохотом (гуркотом) упала на підлогу; нещодавно звівшего рахунки з життям, і знов слід прохолов.

Олексій Волков. “Амністія для хакера”. Непогано закроєна фабула, є дидактичний складник, на відміну від багатьох абстрактних детективів. Насправді хакер виявляється таким собі сучасним варіантом Робін Гуда, про що каже й автор, забувши, щоправда, про Кармалюка. Автор і мислить російською, і перебуває в тій аурі – від Маші Распутіної, Ніколая Островського та ін. до неоковирного слововжитку, такого очевидного, що коментую лиш найтипівіші випадки: на рахунок (насчет); у відношенні; з-під бровей (брів); шестидесяти (шістдесяти); перебранки; факт був налице; смерід; прийдуть дійсно розумні думки (а то ще ж можуть бути й недійсно розумні); Андрію Приходько[ві]; дозволяє (дає змогу, підстави, можливість) зробити висновок; відмітити (зазначити, сказати) наступне (таке); правої китиці руки, мань'як (після м'якого знака ще й апостроф); у відсутність господаря (ліпше за відсутності); не суттєве (краще неістотне); старого зразку; не висока (низька – треба разом); жестяних лотків (бляшаних); здовж (уздовж) тротуару; відійшов на бік (убік); відносно цієї жінки (щодо); кинулися їй в очі; стидливою; дальше (далі); не в моєму смаці; тим не менше, не зважаючи (треба разом); а ось шедевр: усе зараз знаходилося догори цапки; вміст чуланів; інструментами на манер фомки, на манер анальгіну, на манер відчуття (на кшталт, на зразок, на позір); поверхневого (поверхового) враження; кухонна утвар (начиння, причандалля); трендить; по магазинам; не робив такого виключення (винятку); у моєму положенні (становищі); кінець кінців; їжу і тепле відношення (ставлення); зробити дещо (щось) приємне; голосно і відривчасто (уриєвчасто); кидатися у вічі (впадати); сотен доларів; один <...> мав пістолет, в іншого <...> (їх два); переслідуючи свою мету (маючи на меті); згідно шаблонів жанру, згідно висновків тощо (згідно з або відповідно до); глядиш і знайдемо; інтереси співпадають (збігаються, сходяться); усі емоції та переживання (це одне й те саме); стерти резинкою (гумкою); накрити полотенцем; глузувати не

гарно (треба разом, бо можна замінити одним словом *погано*); *двері виглядали хлипкими* (*були хисткі, хиткі, розхитані, розхлябані* або ж *здавалися* такими); *якщо б* (у значенні *якби*); *тим не менше*; *ви сказали по відношенню до мене щось дуже негарне* (*щодо мене*, та просто *про мене*); *подивилася на нього дещо* (*трохи*) *з-під лоба* (*спідлоба*, прислівник); *вибач мене*; *усі в купі* (гною чи що?) *вони складають якийсь смисл* (*мають певний сенс*); *приймає* (*бере*) *участь*; *струсивши* (*струснувши*) *головою*; *вистрілили вже не так голосно* (*гучно*); *займалися перехопленням* (просто *перехоплювали*, *займається солома*, коли її підпалять); *розворотив* *твоє життя*; *перетерпів значні перетворення* (*знав чималих змін*) і *значно вдосконалився*; *бігло* (*шевидко*) *проглядав клавіші*; “*Нива*” *понеслася* (*промчала*) *у напрямку центру* (*кудись до центру*); *усього-то*; *навильот*; *вона* (*гільза*) *візьми та поскавчи під шафу* (мабуть, комп'ютер виправив рос. *поскачи*, отже – *взяла та й пострибала*); *охайно постирано*; *задати вам ще одне питання* (*спитати вас ще одне*); *опанував собою* (ліпше – *себе*); *законодавство у відношенні* (*щодо*) *військової служби недосконале*; *попомниш*; *з п'яну* (*сп'яну*); *завернувся* (*повернувся*) *та пішов*; *по комп'ютерній часті* (комп'ютер не править, бо в його клепку закладені часті ще й частіші як прикметник, тут не можна ні на мить спускати ока); *поступлення грошей* (*надходження*); *бувша* (*колишня*) *фірма*; *боялися підвоху* (*підступу*); *щось у тому роді* (*щось подібне, і таке інше*); *благоприємний* (*сприятливий*) *момент*; *у дежурці* (*вартівні*); *готовасії* (*катавасії*); *чисельні відводки коридорів* (*численні закапелки*); *підвіконник* (ліпше *підвіконня*); *дрібні строчки* (*рядочки*) *тексту*; *прощавальний* (*прощальний*) *вчинок*; *цілком уявляла в загальному*, *що станеться далі* (то цілком чи загалом?); *не одна голова з числа поважних співвітчизників*; *постійно знаходився* (*йшов*) *на півкрока* (*-у*) *попереду*, *знаходилася автостоянка*; *бажаш дійсно заробити* (а можна й не дійсно?); *запрокинув* (*задерши*) *голову*; *відкинь голову дозад*у й *закрий очі* (кайф, навмисне не придумаш!); *задом на перед* (чий на чий?); *дубіл* (через и!); *на хрен* (треба разом, бо прислівник); *остальну херню* тощо, тощо, тощо.

Отакий текст міський. Але й сільський не відстає. Колись, якщо не виходило щось, то допомагало “Боже, поможи”. А ось теперішній живий симулякр: бабуся затуляє нитку в голку – не виходить. А внучок допомагає: “Бабо, а ти скажи “Йопоюма!” – і затуляєш”. “Ростемо ж ми, гей!”.

<...> Понад 2500 років Аристотель (наполягаю саме на такому написанні: грецькою звучить навіть Арестотель, та й в однокореневих словах Аристарх, аристократ – *и*, а не *і*), отож Аристотель визначив шість елементів трагедії в такій послідовності: 1) міф (оповідь, звідки походять пізніші терміни фабула (лат.) і сюжет (франц.); 2) характери; 3) думка (вміння казати істотне й доречне); 4) мова (однаково важлива і в метризованій, і в простій формі); 5) музика; 6) видовище (найменш важливе, бо сила трагедії зберігається й без вистави, а влаштування видовища потребує радше мистецтва декоратора). Як бачимо, в такому розкладанні художнього твору на елементи мови відведено далеко не перше місце. Але то грецькій мові, якій тоді ніщо не загрожувало, та й міський текст відносно гармонійно єднався з сільським).

Понад 25 років тому один письменник, якого дуже шаную, на мої нахабні прискіпування щодо деяких мовних “бліх” у його кінопоемі зреагував колючим і дотепним шпичаком: “То так би й казали, що шукаєте бліх”. Знітився. Не знайшов, що відповісти. Тим паче, що й сам від них не застрахований (або десь підхопиш, або й підкинуть близькі люди чи комп'ютер).

Понад 4 роки тому інший, нині досить писучий автор на мої нахабні прискіпування відповів у душі часу: “Можна подумати, коли я напишу, що руки не чухались, а свербіли, то мою книжку розкуплять швидше”. Мав що відповісти (це як про мову й ковбасу, але на дуже вже інтелігентному “рівні”), проте не хотів ущипливо, та й жанр був не той – презентація; тож ми ще кілька разів почухали тих бліх і вийшло ніби весело. Але ще одна символічна деталь – один з епіграфів до детективу того письменника: “Я не переслідую жодної благородної мети. Мені просто потрібно багато грошей”. (Фраза терориста з фільму “Швидкість”). Так ніби всі бачили отой шедевральної, невідомо чий фільм. Зате досить відверто задеклароване кредо. Але в нас мету не *переслідують*, а *мають*. Або *не мають*.

А проте хтось же *має*, *мусить* стояти й на сторожі коло слова. Чи на варті, чергувати, поки нарешті з'явиться відповідна міськотекстовна державна структура чи комітет із захисту мови, як-от у Франції або Росії. Бо поки наші ярослави дорядують державу, то ніякий вал не допоможе. Хотілося б активнішої “неакадемічної” участі філологів, літературо- і мовознавців у фаховому аналізі сучасних творів. Та й поле неміряне, забур'янене – для академічних розвідок і дисертацій.

Уявіть собі оперного співака, що раз у раз пускає півники, композитора, що знає не всі “діези і ключі”, зрештою, просто гарну людину і <...> з блохами. Бодай дрібненькими. А тут – навала навал. “Треба стояти” – згадаймо назву збірки Володимира Забаштанського, віртуоза лексики, ритміки, а надто ж фоніки, усно відшліфованої до верховин фольклору. Не сканував, не калькував, не перекладав-переводив, не переслідував мети, а мав найсвятішу місію – слухати, бачити і плекати Слово. Учив цього й своїх літстудійців.

Довго снівся той самий сон: ніби пірнув у наше озеро, іду та й іду між водоростями, папоротями, намагаюся розчистити, розплутати, дійти до Росі. А бува й не спиш, а воно верзеться. Років з десять тому, на студентській конференції, присвяченій Б.-І. Антоничу, вродився такий міський текст:

Не спалося, а бачив дивний сон:

Немовби всі мої кияни –
В метрі, на Нивках, на Подолі,
В таксі, трамваях і маршрутках,
По казино і барах, і підвалах,
По всіх церквах усіх патріархатів,
По дитсадках і школах, і училищах
І навіть у фойє верховнорадному,
В університеті гей національному,
І по усіх ефемах та К'аналах,

А також стадіонах, дискотеках,
А ще – зірки заслужено-народні, їх дружини й діти,
Боксери й фокстер'єри, гімнасти й модельєри,
Перукарі, повії, дистриб'ютори,
Промотори, юристи, програмісти... –
Немовби всі мої кияни рідні
Заговорили Мовою.
Вернулися до лона з вавилона
І освятилися.
І приверзеться ж отаке без сну.

Певна річ, не все так погано в нашому міському цивілізаційному домі. Відбуваються цікаві виставки, концерти, спектаклі, форуми видавців; хоч із труднощами, та все ж добудовується мистецький арсенал, щороку на Андріївському узвозі неймовірними зусиллями ентузіастів живиться молодіжний кінофестиваль "Відкрита ніч", відбувається чимало інших заходів, а назагал усе ж згортається україномовний, українодуховний простір. Ми дуже толерантні до національних меншин, до мультикультуралізму, але хотілося б і собі не почуватися меншиною в себе вдома, аби й українській душі ставало дедалі затишніше в українському місті.

Анотація

Антиномія місто / село – не споконвічна, але в українській ситуації вона посилюється не тільки екологічною, цивілізаційною, а й мовною проблемою. Особливо тривожні симптоми мовної глухоти в сучасній художній літературі для дітей та юнацтва. Українці дуже толерантні до національних меншин, але хотілося б і собі не почуватися меншиною в себе вдома, аби й українській душі ставало дедалі затишніше в українському місті.

Ключові слова: антиномія місто / село, мова, мова художня, калькування.

Аннотация

Антиномия город / село – не извечная, но в украинской ситуации она усугубляется не только экологической, цивилизационной, но и языковой проблемой. Особенно тревожные симптомы языковой глухоты в современной художественной литературе для детей и юношества. Украинцы очень толерантны к национальным меньшинам, но хотелось бы и себя не чувствовать меньшиной у себя дома, чтобы и украинской душе становилось все более уютно в украинском городе.

Ключевые слова: антиномия город / село, язык, речь художественная, калькирование.

Summary

An antinomy is a city / village – not native, but in the Ukrainian situation it increases not only ecological, civilization but also by a linguistic problem. Especially anxious symptoms of linguistic deafness are in modern artistic literature for children and youth. Ukrainians are very tolerant to the national minorities, but it would be desirable and not to feel itself a minority for itself at home, that and became the Ukrainian soul all more comfortable in Ukrainian town.

Keywords: an antinomy is a city / village, language, artistic language, counter-drawing.

УДК 821.161.2–311.4

Жила Т.І.,

кандидат філологічних наук,
Уманський державний педагогічний університет

МОТИВ ПРОТИСТАВЛЕННЯ МІСТА СЕЛУ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Традиційним для української літератури є мотив протиставлення велелюдного міста селу, де панує незаймана природа, затишок.

Літературознавець В.Т. Поліщук присвятив наукову розвідку особливостям створення образу міста в прозових творах М. Старицького [3, 118–123]. Він відзначає, що у творах письменника в зображенні міста переважає та тенденція, що